

Ключові слова: інтегровані маркетингові комунікації, еволюція, синтез, класифікація, ATL-комунікації, BTL-комунікації, TTL-комунікації, концепція, визначення поняття.

Аннотація

В статті досліджені підходи к періодизації розвитку концепції інтегрованих маркетингових комунікацій з початку зародження до її еволюції в TTL-комунікації. Визначені основні етапи еволюції інтегрованих маркетингових комунікацій на основі досліджень зарубіжних і вітчизняних учених. Систематизовані існуючі трактування понять маркетингові комунікації і інтегровані маркетингові комунікації, а також запропоновано авторське бачення сутності поняття інтегрованих маркетингових комунікацій, яке втілює в собі найновіший підхід використання інструментів просування.

Ключевые слова: интегрированные маркетинговые коммуникации, эволюция, синтез, классификация, ATL-коммуникации, BTL-коммуникации, TTL-коммуникации, концепция, определение понятия.

Annotation

The article examines approaches to concept periodization of integrated marketing communications from the early beginning to its evolution in TTL-communication. Determines main stages of the integrated marketing communications evolution based on studies of foreign and domestic scientists. Systematizes the existing interpretation of the concept of marketing communications and integrated marketing communications, and suggests the author's vision of the essence of the concept of integrated marketing communications, which embodies the new approach of using tools to promote.

Key words: integrated marketing communications, evolution, synthesis, classification, ATL-communication, BTL-communication, TTL-communication, concept, definition.

УДК 338.439.5:635.1/8

Мельничук А.А.,
аспірант кафедри економічної теорії,
Уманський національний університет садівництва

СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми. Ринок овочевої продукції виконує соціальну функцію, що полягає у забезпеченні громадян у необхідному обсязі та відповідній якості продуктами харчування. Проте, незважаючи на значний природний і ресурсний потенціал України для формування повноцінного ринку овочевої продукції, його сучасний стан характеризується нестабільністю, порушенням ринкової рівноваги. Це зумовлено недостатньою ефективністю ринкових механізмів та відсутністю державної стратегії розвитку аналізованого сектору економіки. Тому для забезпечення стабільного функціонування ринку овочевої продукції постає гостра необхідність у вдосконаленні його організаційно-економічного механізму та розробці моделей розвитку з урахування його особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань організаційно-економічного механізму функціонування та розвитку аграрного ринку присвячені роботи В. Г. Андрійчука, Ю. Д. Білика, О. В. Захарчука, І. І. Лукінова, Л. Ю. Мельника, О. М. Онищенко, Б. Й. Пасхавера, В. К. Савчука, П. Т. Саблука, Л. М. Худолій, О. М. Шестопаля, О. М. Шпичака та ін. Зокрема ринку овочевої продукції присвячені наукові праці В. І. Бойка, В. І. Криворучка, П. М. Макаренка, В. Я. Амбросова, В. О. Муковоза, Р. В. Левкіної, А. І. Шумейка, В. В. Лазні, О. В. Федька, І. М. Брюховецького, Н. І. Строченко, О. І. Лебединської та ін.

Подальше дослідження організаційно-економічного механізму функціонування ринку овочевої продукції зумовлюється, насамперед, необхідністю підвищення ефективності діяльності господарюючих суб'єктів в умовах перманентних змін зовнішнього середовища та задоволенням потреб суспільства у продукції овочівництва.

Постановка завдання. Метою даної статті є розробка та обґрунтування теоретичних та методичних засад організаційно-економічного механізму функціонування ринку овочевої продукції, визначення та аналіз його елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне функціонування будь-якого

галузевого ринку, зокрема ринку овочевої продукції, неможливе без розробки і впровадження його дієвого механізму.

Короткий економічний словник висвітлює механізм як послідовність станів процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; систему, пристрій, який визначає порядок якого-небудь виду діяльності [4]. Дане поняття є досить багатоаспектним і є не лише технічним терміном, а й використовується у інших сферах життєдіяльності, в тому числі і економічній.

У науковій літературі немає єдиного підходу до тлумачення організаційно-економічного механізму, що свідчить про недостатню вивченість даного питання. Серед сучасних вчених-економістів неоднотайною є думка щодо розмежування категорій «господарський механізм» та «організаційно-економічний механізм».

Зокрема, М. Круглов та його співавтори вважають, що господарський механізм є основним, а його функціональну структуру складають механізми нижчого порядку: економічний, організаційний та соціально-політичний [8].

У наукових працях вчених наводиться думка, що центральним елементом, який впливає на ефективність діяльності господарського механізму в цілому, є економічний механізм.

Економічний механізм, за визначенням академіка І. І. Лукінова, є досить складною сукупністю регуляторів, за допомогою яких реалізуються складові загальнодержавної та ринкової політики – монетарної, валютної, цінової, фінансової, банківсько-кредитної, платіжної, податкової, митної, страхової тощо [5].

А. Д. Діброва відмічає, що механізм є цілісною діалектичною сукупністю взаємопов'язаних, взаємообумовлених і цілеспрямованих принципів, функцій, методів, форм та інструментів (важелів) державного регулювання економіки, спрямована на узгодження інтересів економічних суб'єктів держави [2].

Т. Л. Мостенська під економічним механізмом розуміє механізм реалізації економічної політики держави, який за допомогою використання державних важелів регулювання спрямовує дію ринкових законів у необхідному для держави напрямі, або механізмом впливу державного регулювання на дії ринкових законів з метою досягнення поставлених цілей [7].

Організаційний механізм, за визначенням Ф. В. Зінов'єва, є сукупністю організаційно-технологічних засобів ведення господарства, які спираються на його потенціал із використанням ринкових принципів господарювання (самостійність, договірні відносини, комерційний інтерес, правове обслуговування діяльності тощо) [3].

Таким чином, організаційний механізм розуміється як система заходів по організації та координації діяльності суб'єктів ринку та встановлення між ними інтеграційних зв'язків. Економічний механізм включає елементи державного впливу на результативність функціонування господарюючих суб'єктів ринку, основними з яких є: ціноутворення, фінансово-кредитний механізм, податковий механізм, страхування сільськогосподарських ризиків, інвестиційне забезпечення, забезпечення прозорості ринку, захист конкурентного середовища.

В умовах становлення ринкової економіки в економічній літературі все частіше вживається поняття «організаційно-економічний механізм», що застосовується, як правило, для окреслення організаційних елементів економічного механізму [9].

Організаційно-економічний механізм ринку овочевої продукції є сукупністю організаційних та економічних важелів, які формують і регулюють порядок здійснення діяльності суб'єктів господарювання, а також сприяють забезпеченню збалансованих відносин між ними. Оптимальне поєднання організаційної та економічної підсистем визначає результативність організаційно-економічного механізму в цілому.

Суб'єктами господарських відносин ринку овочевої продукції виступають виробники, заготівельні організації, переробні підприємства, оптові бази, проміжні організації та споживачі. Тісний взаємозв'язок перерахованих учасників ринку та встановлення між ними взаємовигідних економічних відносин відображає організаційно-економічний механізм.

Організаційно-економічний механізм в залежності від середовища його формування доцільно розглядати на трьох рівнях: макро-, мезо- та мікро. На макрорівні формується загальнодержавний ринок овочевої продукції. Особливістю організаційно-економічного механізму такого рівня є активний вплив держави за допомогою наступних інструментів регулювання економічних відносин:

– розробка та реалізація державної аграрної політики, спрямованої на створення умов для ефективної діяльності господарюючих суб'єктів на ринку продукції овочівництва;

– створення відповідної законодавчої бази для регулювання господарської діяльності суб'єктів ринку, налагодження механізму взаємозв'язків між ними та забезпечення прозорих ринкових відносин. Законодавче регулювання ринку овочевої продукції проводиться через акти загальної дії, які визначають діяльність сільського господарства в цілому, та спеціальної дії, які регламентують діяльність на овочевому ринку. Важливими нормативними документами є Закони України «Про

основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», «Про державну підтримку сільського господарства України», Правила роздрібної торгівлі картоплею та плодоовочевою продукцією, Концепція розвитку овочівництва та переробної галузі;

– інформаційне забезпечення розвитку овочевого ринку. Існуюча в Україні система збору і обробки інформації про стан ринку, обсяги реалізації продукції та ціни не відповідає запитам товаровиробників і зацікавлених споживачів, а спрямована головним чином на забезпечення цією інформацією державних органів. Одним із шляхів вирішення цих питань є створення різних дорадчих органів. На думку О. М. Бородіної, система дорадництва спрямована на спонукання виробника до прийняття та самостійної реалізації економічно обґрунтованих рішень, підвищення рівня знань та набуття практичних навичок шляхом активних методів навчання; забезпечення суб'єктів господарювання найновішою інтегрованою інформацією з різних сфер буття, індивідуальними практичними консультаціями, демонстраційними показами, порадами тощо [1];

– формування політики державної підтримки виробників овочевої продукції;

– формування цінової політики, метою якої є державне регулювання цін та встановлення її в межах, які задовольняли б інтереси як виробників, так і споживачів;

– вдосконалення фінансово-кредитного механізму для стимулювання виробництва продукції шляхом кредитного забезпечення (з метою модернізації, оновлення технічного обладнання, закупівлі нових сортів та гібридів овочевих культур тощо) та пільгового режиму оподаткування товаровиробників;

– забезпечення оптимальних умов для формування прозорого ринкового середовища. За даними фахівця з розвитку бізнесу проекту «Розвиток овочівництва на півдні України» Міжнародної фінансової корпорації Федора Рибалка, ринок овочів в Україні перебуває в тіні: «Все, що стосується поставок у супермаркети, звичайно, це легальні постачання, а решта – в тіні, а це – близько 85%» [6]. Непрозорі «правила гри» стримують формування такого конкурентного середовища, яке б протистояло монополізації і спекулятивним діям з боку посередників, наслідком чого є зростання цін на овочі та втрата частини прибутку виробниками;

– здійснення зваженої експортно-імпоротної політики. Протягом 2008-2011 рр. імпорт овочевої продукції зменшився на 20 %, натомість експорт збільшився на 20 %. Цьому сприяло поступове формування інфраструктури для зберігання і реалізації овочевої продукції в Україні. Експорт залишається досить перспективним каналом збуту продукції, передусім, для крупнотоварних сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. В той же час для особистих селянських господарств, де сконцентровано майже 90 % виробництва, просування вирощеної ними овочевої продукції на зовнішній ринок є проблемним через наступні причини: неможливість формування великих обсягів реалізації товарної продукції, що є привабливим для закордонних оптових покупців; відсутність належного товарного вигляду, що пов'язане з недосконалістю зберігання, сортування та пакування; невідповідність світовим стандартам якості та сертифікації продукції.

До мезорівня належить сукупність механізмів, які застосовуються для ефективного функціонування продуктового під комплексу АПК. Це передбачає:

– розробку та впровадження регіональних програм, концепцій і стратегій розвитку регіону та інше нормативно-правове забезпечення;

– формування розвиненої ринкової інфраструктури заготівлі та збуту овочевої продукції, тобто системи підприємств, установ, що обслуговують овочевий ринок (підприємства оптової та роздрібної торгівлі, товарні біржі, обслуговуючі кооперативи, овочесховища тощо). Це зумовить зменшення втрат продукції під час зберігання і транспортування та збільшення доходів від реалізації виробникам овочів;

– наявність відповідних природно-кліматичних та ресурсних умов регіону, які здійснюють вплив на діяльність господарюючого суб'єкта, а саме вибір організаційно-правової форми, продуктивність праці і в загальному на результативність його функціонування.

На мікрорівні організаційно-економічний механізм ринку овочевої продукції виступає як механізм окремого суб'єкта господарювання. Даний механізм створюється самими суб'єктами, однак його функціонування та розвиток також залежить від зв'язків з державою та регіональними особливостями, за допомогою застосування заходів організаційно-управлінського та маркетингового характеру. До таких відносять:

– формування економічної політики окремого суб'єкта господарювання, в якій визначені стратегічні цілі та довгострокові перспективи;

– розробка дієвого механізму для досягнення встановлених цілей;

– запровадження маркетингового механізму, що сприятиме дослідженню потреб ринку, ринків збуту, аналіз конкурентів, шляхів виходу на ринок, кон'юнктури ринку, можливостей зберігання

продукції, транспортування тощо;

—впровадження досягнень науки та передового досвіду та інвестиційне забезпечення.

Висновки з проведеного дослідження. Організаційно-економічний механізм функціонування ринку овочевої продукції пов'язаний з діяльністю конкретних суб'єктів господарювання, які визначають своє місце на ринку, активно взаємодіючи із зовнішнім середовищем у спробі адаптуватися до його змін. У ході цього процесу відбувається формування певної системи відносин з іншими суб'єктами ринку, тобто відбувається формування деякого проміжного середовища, у якому здійснює свою діяльність конкретний суб'єкт господарювання.

Таким чином, організаційно-економічний механізм функціонування ринку овочевої продукції є багаторівневою ієрархічною системою, що включає макрорівень (загальнодержавний рівень), мезорівень (рівень регіону чи галузі) та мікрорівень (рівень окремого господарюючого суб'єкта). Досягнення цілей у такому механізмі може бути лише при узгодженій взаємодії всіх його складових, а також при забезпеченні їх органічної цілісності.

Бібліографічний список

1. Бородіна О. М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О. М. Бородіна. – К. : ІАЕ, 2001. – 72 с.
2. Діброва А. Д. Сучасне трактування сутності державного регулювання аграрного сектору економіки / А. Д. Діброва // Економічна теорія. – 2007. – № 1. – С. 76-84.
3. Зиновьев Ф. В. Механизмы хозяйствования (терминологический аппарат) / Ф. В. Зиновьев. – Симферополь : Таврия, 2000. – 111 с.
4. Краткий экономический словарь / [Под ред. А. Н. Азрилияна]. – М. : Институт новой экономики, 2001. – 1088 с.
5. Лукінов І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). – К. : ІЕ НАН України, 1997. – 456 с.
6. Михайлов Ю. Силою мантри перетворимо Україну на найрозвиненішу країну Європи / Ю. Михайлов // Пропозиція. – 2010. – № 11. – С. 48-50.
7. Мостенська Т. Л. Економічний механізм функціонування молочної промисловості України / Т. Л. Мостенська. – К. : УДУХТ, 2001. – 328 с.
8. Хозяйственный механизм управления в легкой промышленности : [учеб. пос.] / [Круглов М. И., Беркович Е. Е., Круглова Н. Ю., Черкасский Г. И.]. – М. : Всесоюз. заоч. ин-т текстил. и лег. пром-ти, 1989. – 114 с.
9. Чепурко В. В. Моделі ситуаційної діагностики стану аграрних підприємств / В. В. Чепурко // Фінанси України. – 2000. – № 6. – С. 79-90.

Анотація

У статті наведено погляди вчених щодо сутності організаційно-економічного механізму функціонування ринку овочевої продукції. Розглянуто економічну та організаційну складові даного механізму, які формують і регулюють порядок здійснення діяльності суб'єктів господарювання та організацію відносин між ними. Визначено три рівні формування організаційно-економічного механізму, охарактеризовано складові елементи кожного з них. Виявлено необхідність взаємодії всіх рівнів організаційно-економічного механізму для забезпечення найбільш ефективного функціонування ринку овочевої продукції.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, ринок овочевої продукції, економічний механізм, організаційний механізм.

Аннотация

В статье приведены взгляды ученых относительно сущности организационно-экономического механизма функционирования рынка овощной продукции. Рассмотрена экономическая и организационная составляющие данного механизма, которые формируют и регулируют порядок осуществления деятельности субъектов хозяйствования и организации отношений между ними. Определены три уровня формирования организационно-экономического механизма, охарактеризованы составляющие элементы каждого из них. Выявлено необходимость взаимодействия всех уровней организационно-экономического механизма для обеспечения наиболее эффективного функционирования рынка овощной продукции.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, рынок овощной продукции, экономический механизм, организационный механизм.

Annotation

The article presents the views of scientists about the theoretical nature of organizational and economic mechanism of vegetable market functioning. The economic and organizational components of the

mechanism that shape and regulate the activities of business entities and organization relations are considered. The three levels of the formation of organizational and economic mechanism are defined, components of each are described. The need for cooperation at all levels of organizational and economic mechanism to ensure the most efficient functioning of vegetable market are identified.

Key words: *organizational and economic mechanism, vegetable market, economic mechanism, organizational mechanism.*

УДК 331.5.009.12-055.2

Лаврук Н.А.,
аспірант кафедри економіки підприємств
і соціально-трудоових відносин,
Подільський державний аграрно-технічний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЖІНОК НА РИНКУ ПРАЦІ

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання аграрних підприємств ставлять підвищені вимоги до розвитку економічних відносин при формуванні фіксованого ринку праці. Тривалість економічних кризових явищ і розширення границь кризи праці стали основною причиною спаду сільськогосподарського виробництва практично в усіх його галузях. Під час проведення економічних реформ найбільш вразливою частиною сільського населення виявилися жінки. В результаті з виробництва була вивільнена значна частина працівниць, які поповнили число безробітних на ринку робочої сили.

Актуальність існуючої проблеми спонукає до проведення більш поглибленого дослідження і розробки системи дієвих заходів, які б враховували всі конкурентні переваги вивільнених жінок і забезпечили підвищення їх конкурентоспроможності на фіксованому і стихійному ринках праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів формування і використання жіночих трудових ресурсів та їх становища на ринку праці ґрунтуються на положеннях, викладених у працях відомих вчених-економістів: І. К. Бондар, Д. П. Богині, О. А. Бугуцького, Т. І. Зіновчук, Ю. М. Краснова, Г. І. Купалової, В. І. Лишиленка, Е. М. Лібанової, М. К. Орлатого, П. Т. Саблука, К. І. Якуби та ін. Разом з цим, ряд теоретичних і практичних аспектів цієї багатогранної проблеми залишаються ще недостатньо вивченими і потребують більш поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є обґрунтування структури і динаміки зайнятості жінок в сільськогосподарському виробництві та визначення шляхів підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічні перетворення в аграрному секторі економіки Хмельницької області, розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів змінили відносини зайнятості сільського населення, інтенсифікували процес руху робочої сили, посилили диспропорції на ринку праці. Місце жінки на ринку праці є однією з найболючіших проблем, з якою вони зіткнулися в період реформування сільськогосподарських підприємств.

У даний час в області спостерігається ситуація, коли зменшується число працездатного сільського населення (табл.1), а обсяги виробництва сільськогосподарської продукції зростають децю швидше, ніж чисельність робочих місць для жінок.

Все це є основою одного із головних принципів науково-технічного прогресу, який полягає у прискоренні економічного зростання виробництва за рахунок впровадження засобів новітніх технологій з одночасним позбавленням багатьох жінок робочих місць. У цей же час, при значному зменшенні чисельності сільського жіночого населення, збільшується розрив між сукупним попитом на працю жінок і сукупною пропозицією робочих місць.

Проведені дослідження показали, що до цих пір існує протиріччя, яке склалося в ринкових умовах господарювання у сфері використання праці жінок. Воно полягає в тому, що ринкова модель і конституційний принцип трудового права дозволяє вільно розвиватися жіночій ініціативі, самостійності і незалежності у виборі форм зайнятості, але в складних умовах ринкових відносин жінки виявляються менш конкурентоспроможними і мало захищеними на ринку праці. Конкурентоспроможність характеризує здатність робочої сили, зокрема жінок, бути більш привабливою для роботодавця, мати кращі якісні характеристики, що відповідають вимогам ринку і аграрному виробництву.

Вивчення питань функціонування ринку праці протягом останніх років показує, що в даний час гостро постала потреба побудови нової стратегії його розвитку. При цьому однією з найбільш важливих проблем на ринку праці є високий рівень безробіття жінок. Зокрема, спостерігається чітка тенденція відокремлення двох ринків праці з витісненням жінок у другий, який є хаотичним і менш